

Сердюк Наталія Аркадіївна
доктор юридичних наук, професор,
Київський національний університет будівництва і архітектури

ЗАГАЛЬНА ДЕКЛАРАЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ: ПРОБЛЕМИ ЇЇ ТЛУМАЧЕННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ

Актуальність. Відповідно до ст.3 Конституції України права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави [1], а оскільки Загальна декларація прав людини (далі – Декларація), прийнята 10 грудня 1948 року, є підґрунтям захисту прав людини на внутрішньодержавному та міжнародному рівнях. Тому виникає необхідність у більш детальному її вивченні не лише з точки зору її прихильників, але й критиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З критикою Декларації виступили такі відомі вчені як Герш Лаутерпахт, який брав участь у її написанні, а також це питання висвітлювалося у наукових роботах таких вчених Ірен Ах, Абдулазіз Сахедіна, Ріффат Хассан і Фейсала Кутті та багатьох інших науковців.

Мета. Дослідити роботи критиків Декларації, визначити проблеми, що виникають у сфері застосування норм цього установчого документу Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) та перспективи їх подолання.

Виклад основного матеріалу. Декларація, прийнята ООН, розглядається світовою спільнотою, як система опрацьованих та узгоджених на найвищому рівні правил та орієнтирів людського співжиття. Універсальне значення цього документу підтверджується його дієвістю протягом семидесяти років. Більше того, саме Декларація стала основою багатьох конституцій, зокрема й української.

Однак, навіть попри користь, яку несе цей документ, є досить багато людей, які так чи інакше не згодні зі змістом декларації.

Якнайкраще точку зору критиків підсумовує відомий англійський юрист та учасник створення Декларації Герш Лаутерпахт. Ще під час створення документу він, у своїй праці «Міжнародне право і права людини» критикує Декларацію за її «оманливу» і «маскувальну» природу [3]. Це пов'язано з тим, що Декларацію було прийнято поспіхом і більшість її постулатів мають узагальнене формулювання.

Наприклад у ч.2 ст.17 Декларації вказується, що ніхто не може бути безпідставно позбавлений свого майна [5], однак, чіткого переліку підстав позбавлення майна вона не містить, у зв'язку з цим виникають суперечки, щодо використання зокрема та тлумачення загалом, не лише цієї статті, але й багатьох інших.

Через узагальнене формулювання постулатів, що містяться у Декларації виникає ряд проблем, зокрема таких як: недотримання норм, встановлених Декларацією; рекомендаційних характер документу.

Для того щоб з'ясувати, яким чином можна вирішити вищевказані проблеми необхідно детальніше їх розглянути.

Порушення норм, встановлених Декларацією, полягає у недотриманні встановлених постулатів через суперечки у трактуванні статей Декларації. Досить актуальним це питання наразі є на Сході України, адже саме там, в умовах військового конфлікту, найчастіше фіксується порушення прав людини і громадянина. Зокрема на окупованих територіях спостерігається обмеження права на майно, що порушується шляхом його незаконного вилучення; переслідування за різними ознаками, зокрема такими як політичні переконання, релігійні погляди, мова; знущання над військовополоненими та багато інших злочинів, проти життя, честі та гідності, а також інших соціальних цінностей [6].

Крім того, на мирній території нашої держави також досить часто зустрічаються приклади порушення прав людини. Зокрема, як

повідомляє веб-сайт Радіо Свобода, права українців порушуються за ґратами [4]. Зокрема досить частими явищами є побиття та катування.

Таке становище спричинене також тим, що Загальна декларація була прийнята у вигляді резолюції Генеральної Асамблеї ООН, закріплені в ній норми мають рекомендаційний характер. Вони бажані, але не обов'язкові для держав – членів ООН [7], що зазначається у самому документі «Генеральна Асамблея проголошує цю Загальну декларацію прав людини як завдання, до виконання якого повинні прагнути всі народи і всі держави з тим, щоб кожна людина і кожний орган суспільства, завжди маючи на увазі цю Декларацію...» [5]. У зв'язку з цим, як стверджує Лаутерпахт, зобов'язання, від якого держави можуть легко відректися, не має жодної моральної ваги [3]. Тобто недотримання норм, викладених в Декларації не несе за собою відповідальності. На захист Декларації варто зауважити, що саме цей документ, попри рекомендаційний характер, часто застосовують при тлумаченні різних норм національного законодавства, а також у судовій практиці. Та все ж через свій рекомендаційний характер Декларація не має того вагомого впливу, який повинна б була мати.

Висновки. Підсумовуючи, можна говорити про те, що у ХХІ ст. Декларація потребує перегляду та прийняття нових компромісних рішень, які підтримуватимуть якомога більше країн. Це, в свою чергу, призведе до того, що норми, закріплені Декларацією, виконуватимуться усіма країнами, які ратифікували її. Однак, на мою думку, найважливішим наразі є прийняти Декларацію як частину міжнародного законодавства та замінити її рекомендаційний характер на такий, що дотримується усіма країнами-учасниками ООН.

Список використаної літератури:

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення 20.12.2018).
2. Загальна декларація прав людини. *Українська дипломатична енциклопедія* : у 2 т. / редкол. Л.В. Губерський. К. : Знання України, 2004.
3. Кориневич А.О. Імплементация стандартів загальної декларації прав людини у міжнародному праві. URL: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/viewFile/423/390> (дата звернення 19.12.2018);
4. «Втілення прав». Наскільки дієвою є Загальна декларація прав людини в Україні. Радіо свобода : веб-сайт. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/1358310.html> (дата звернення 20.12.2018).
5. Загальна декларація прав людини: Міжнародний документ від 10 грудня 1948 р. Верховна Рада України : [офіційний веб-портал]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення 20.12.2018).
6. Порухення прав людини під час збройного конфлікту на Сході України. Освітній дім прав людини в Чернігові : веб-сайт. URL: <http://ehrh-ch.org.ua/index.php/uk/osvitnij-tsentr/novini/arkhiv-novin/item/32-porushenniapravliudynypidchaszbroinoihokonfliktunaskhodiukrainy> (дата звернення 21.12.2018).
7. Наход О. Загальна декларація прав людини. Ратнівська районна державна адміністрація : веб-сайт. URL: <http://ratadmin.gov.ua/upravlinnia-iustytzii-informuie/item/3503-zagal-na-deklaraciya-prav-lyudyny> (дата звернення 21.12.2018).

ЗМІСТ

Сердюк Н.А.

Загальна декларація прав людини: проблеми її тлумачення та реалізації.....5

Халабуденко О.А.

Підстави та межі прав людини: філософсько-правовий вимір.....9

Горяченко Р.І.

Впровадження інформаційної підсистеми Custody Records в діяльність підрозділів поліції 21

Новицька Н.Б., Новицький А.М.

Зловживання правом на вільне поширення інформації як порушення прав людини.....28

Марченко М.В.

Людиноцентристська правова ідеологія в Україні 33

Бевз О.В.

Культурні права та охорона культурної спадщини: земельно-правовий аспект 37

Похиленко І.С.

Застосування принципу справедливості в судовому процесі.....44

Вангородська Г.І.

Право на життя – пріоритетне природне право людини.....50

Шаповалова І.В.

Евтаназія або право на смерть: деякі проблеми правового регулювання 55

Пerezуда Є.В.

Право на місто: проблеми та шляхи реалізації.....65

Мойсеєнко В.В.

Розвиток правових відносин в галузі теплопостачання.....75

Приваліхіна А.І.

Інформатизація діяльності суду як запорука ефективності захисту прав людини 79

Репеха Н.І.

Захист інформаційних прав платників податків при електронному податковому аудиті 82

*Рекомендовано до друку Вченою радою Київського національного університету
будівництва і архітектури, протокол №36 від 17 грудня 2020 р.*

Редакційна колегія

Мамедов А.М. – к.т.н., доц., КНУБА (голова)
Сердюк Н.А. – д.ю.н., доц., КНУБА, ВГО «Асоціація українських правників»
Мьоллер П. – член правління, Директор, Фонд Ебергарда Шьока (Німеччина)
Вайзе Т. – віце-президент Фонду підтримки будівельної галузі (Німеччина)
Вангородська Г.І. – керівник юридичної компанії «BLF Group»
Марченко М.В. – к.ю.н., ВГО «Асоціація українських правників»
Безклубий І.А. – д.ю.н., проф., Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Гаран О.В. – д.ю.н., проф., Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова
Кірін Р.С. – д.ю.н., доц., Інститут економіко-правових досліджень НАН України
Лисюк Ю.В. – к.ю.н., доц., КНУБА, підполковник поліції
Мамонтов І.О. – Заслужений юрист України, к.ю.н., доц., КНУБА
Перегуда Є.В. – д.п.н., проф., КНУБА
Похиленко І.С. – к.ю.н., доц., КНУБА
Халабуденко О.А. – к.ю.н., доц., КНУБА
Харитонов Є.О. – д.ю.н., проф., НУ «Одеська юридична академія», член-кор.
НАПрН України, Заслужений діяч науки і техніки України
Шаповалова І.В. – к.ю.н., доц., КНУБА

Рецензент:

Шатіло Володимир Анатолійович – доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри права факультету економіки і права Київського національного
лінгвістичного університету

**Права людини в умовах розбудови соціальної правової держави в
Україні. Зб. наук. пр. Матеріали «круглого столу» (Київ, 10 грудня 2020 р.) /
Мін-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т будівн. і архіт-ри та ін.
Київ–Тернопіль : КНУБА, «Бескиди», 2020. 121 с.**